

Kostnadstoppen var ikke nådd likevel

Lønnsomhet og struktur i laksenæringen

Smoltkostnaden har mer enn doblet seg fra 2006 til 2017, fra 1,55 kr/kg til 3,60. Foto: Terje Aamodt, Nofima.

Men kostnadstoppen var ikke nådd

I fjor stilte vi spørsmål om næringen kanskje hadde nådd kostnadstoppen i 2016, slik at kostnadene for produksjon av laks ville gå ned i 2017. Dessverre gikk det ikke helt slik.

Artikkelen er skrevet av Audun Iversen og Øystein Hermansen (Nofima), Ragnar Nystøyl og Anders Marthinussen (Kontali Analyse) Audun.Iversen@Nofima.no

I fjor så det nemlig lysere ut, med lavere råvarekostnader for fôret, og lusekostnader som så ut til å være på vei ned. Men enhetskostnadene økte likevel fra 36 til nærmere 37,50 kr/kg (ferdig slaktet og pakket), eller om lag 4 %.

Kostnadsutviklingen fra 2003 til 2017 er vist i figur 1. Siden bunnen i 2005 har en-

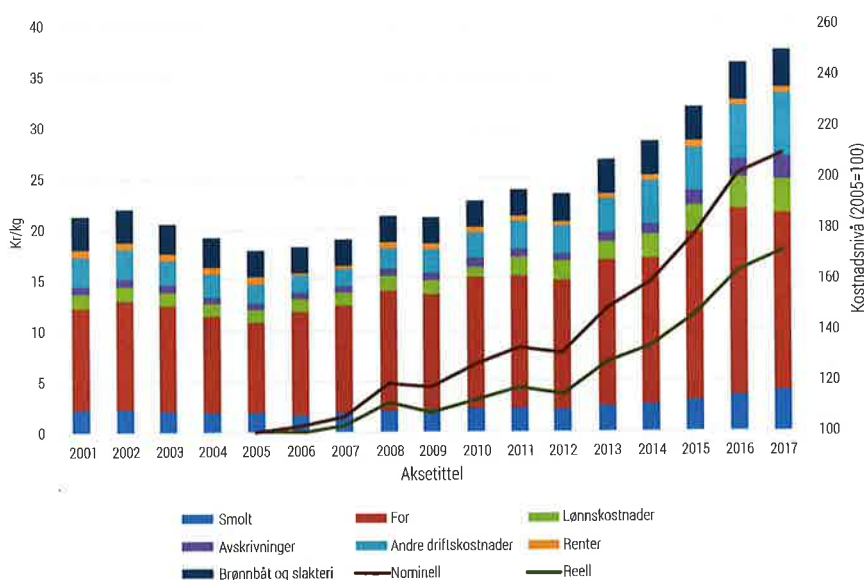
hetskostnadene steget med cirka 70 % i reelle priser (og cirka 110 % i nominelle priser.)

Lavere priser på innsatsfaktorene i fôret bidro til en reduksjon på 5 % i den største kostnadsposten, fôr, fra 16,36 til 15,6 kr/kg. Lavere økonomisk fôrfaktor som følge av biologiske og tekniske forbedringer bidro også positivt. Samtidig fortsetter de fleste andre kostnadsposter å øke.

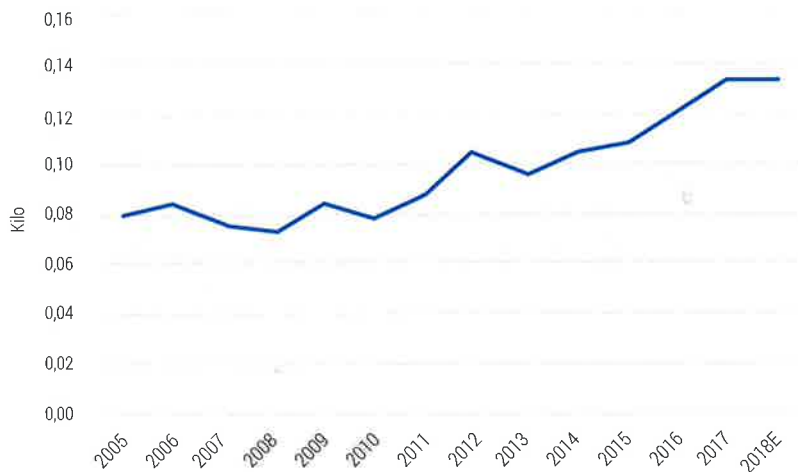
Smoltkostnadene økte med 40 øre/kg (12,5 %), lønnskostnadene med 20 øre/kg og avskrivningene med 55 øre/kg. Andre driftskostnader, som de senere årene har økt mye på grunn av luseplagene, økte med ca 70 øre/kg. De øvrige postene er relativt stabile.

Hva er drivkreftene?

Nofima og Kontali Analyse har i et prosjekt for FHF sett nærmere på drivkreftene bak kostnadsutviklingen i oppdrett. I fjor hadde vi spesielt fokus på lus og fôrkostnader¹⁾. I årets rapport (som publiseres omtrent samtidig med denne artikkelen) beskriver vi nærmere utviklingen i smoltkostnader

Figur 1 Kostnadsutviklingen siden 2005. Kilde: Kontali Analyse.

Figur 2 Utvikling i utsettvekt 2005 – 2018E, smolt satt ut i Norge . Kilde: Kontali Analyse.

og den økte kostnadsbelastningen som følger av økt investeringsnivå i næringen. I denne artikkelen vil vi beskrive utviklingen både i disse og de andre viktige kostnadskomponentene.

Smoltkostnaden

Smoltkostnaden har mer enn doblet seg fra 2006 til 2017, fra 1,55 kr/kg til 3,60. Bare siden 2012 har økningen vært på 76 %, fra 2,05 til 3,60. Dette skyldes flere momenter. For det første har enhetskostnaden per utsett smolt økt. Oppdretterne har valgt å sette ut stadig større smolt for å redusere tiden i sjø. Dette kan både redusere faren for lusepåslag og gi bedre MTB-utnyttelse. I 2010 var gjennomsnittlig utsettvekt på 80 gram, nå er den på rundt 135 gram (figur 2). Bak dette ligger betydelige investeringer i anlegg, samtidig som de aller fleste variable kostnader, som fór, lønn

osv. øker betydelig per smolt med en slik vektøkning. En del oppdrettere prøver ut storsmoltstrategier med utsett av smolt på nærmere 1 kilo. Dette kan gi en produksjonstid på ned mot 10 måneder i sjø, og således gi markert mindre eksponering for lus, og i tillegg en helt annen utnyttelse av lokaliteter, utstyr og ikke minst MTB. Samtidig har mye skjedd de siste 5-7 årene på både rognsidene, og med vaksinasjonsregimet. Dette er også endringer som har bidratt til høyere enhetskostnader.

For det andre har ikke utbyttet per smolt økt, slik en ville forventet. Smoltutbyttet har derimot blitt tydelig redusert for de siste 3-4 generasjonene som er slaktet ut (figur 3). Dette er primært som følge av redusert slaktevekt og økt svinn, riktignok med en liten forbedring fra 2015- til 2016-utsett.

Lønnskostnader

Lønnskostnadene fortsetter å øke. Økningen var på 7 % fra 2016 til 2017, i seg selv ikke dramatisk, men også dette året større enn lønnsveksten, og som indikerer at arbeidsinnsatsen øker. Lønnskostnaden har omtrent doblet seg fra 2012 til 2017. Dette har blant annet sammenheng med luseproblemene, hvor mye arbeidskraft blir brukt til overvåkning (for eksempel lusetelling), forebygging og behandling av lus. Med utstrakt og økende outsourcing av arbeidskrevende operasjoner er den reelle økningen av lønnskostnadene enda større.

Andre driftskostnader

Andre driftskostnader fortsetter å øke, nå med 15 % fra 2016 til 2017. Her har vi også sett (mer enn) en dobling siden 2012. Det er fortsatt lusekostnadene som er den viktigste underliggende driveren for denne utviklingen. Samtidig bidrar den økte innleien av tjenester til denne posten. Sykdom bidrar også til lavere biologiske

Avskrivninger og kapitalbinding

Avskrivningene økte med 35 % fra 2016 til 2017, etter en økning på 24 % året før. Avskrivningene var på 2,10 kr/kg i 2017, noe som er mer enn det firedobbelte av nivået i 2006. Avskrivninger har dermed gått fra å utgjøre 2,7 % av kostnadene i 2006 til 5,6 % i 2017. Når avskrivningene øker såpass mye, har det selvsagt sammenheng med økte investeringer i næringen. Investeringene skyldes både teknologiutvikling og

KUBEhatch Nøkkelferdig og kompakt RAS for klekkeri

KUBEhatch gir optimalt vannmiljø og sikrer en årstidsuavhengig produksjon av startfôringsklar yngel. Leveres også med kultiveringstank og arbeidsplattform.

Les mer på www.alvestad.com og kontakt oss for tilbud på tlf 24 20 00 30

ALVESTAD

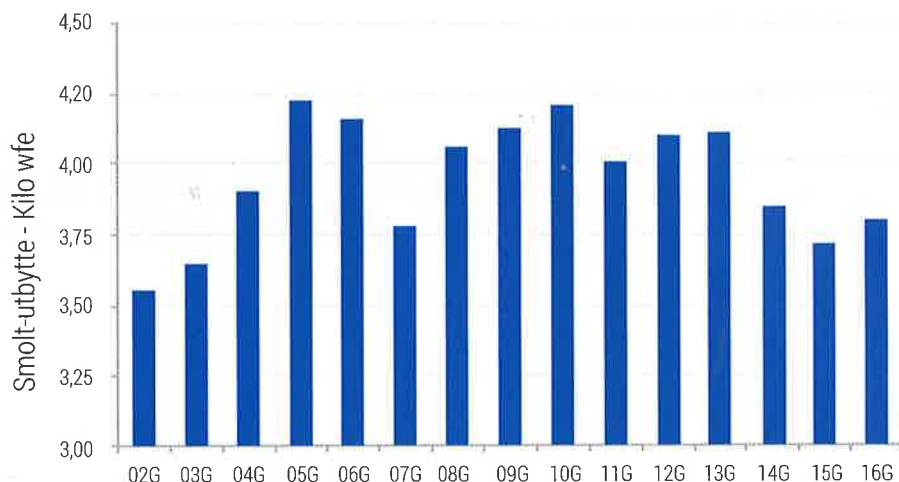
automatisering, men har også sammenheng med investeringer i utstyr for å forebygge og behandle lus. Kapitalkostnadene øker også betydelig fra 2006 til 2017, selv om rentesatsene er lavere. Dette har også en viss sammenheng med økte investeringer.

I rapporten diskuterer vi årsakene bak den økte kapitalbindingen i næringen. Det investeres mye i nytt, større og mer moderne utstyr. Fôrflåtene blir større, arbeidsbåtene blir både større og flere, ringer, nøter og fortøyningsutstyr blir mer komplisert og mer solid, og fisken blir stadig bedre overvåket. Samlet sett utgjør dette betydelige investeringer i produksjonsutstyr.

I tillegg til at det investeres mye i matfiskproduksjon, finner vi store investeringer hos ulike leverandører, som også påvirker næringens kostnader. Store investeringer i smoltanlegg påvirker smoltkostnaden. Når serviceleverandører investerer tungt i avlusingsutstyr, som for eksempel avlusingsflåter, blir denne kostnaden veltet over på oppdretterne gjennom kjøp av tjenester, og viser igjen under Andre driftskostnader. Det samme skjer når det investeres tungt i brønnbåter og servicebåter. Dette er investeringer som oppdretterne i mindre grad tar risikoen ved, men som de betaler for gjennom priser på tjenestene.

Så la oss se litt på den økte kapitalbindingen i næringen.

Vi har data fra Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelser frem til 2016 samt Kontalis eget datasett som også inkluderer 2017. Disse er ikke helt sammenfallende, men kombinerer vi disse indikeres det en økning i balansen for settefiskproduksjon fra om lag 7,5 til 14,5 milliarder kr fra 2009 til 2017. Endringene fordeler seg rimelig jevnt over de ulike kategoriene av eiendeler – bygninger og utstyr dobles, mens varer, fordringer immaterielle eiendeler og kasse/bank øker med 30-50%. For matfiskoppdrett er de absolutte endringene i balansen større. Her øker eiendelene fra om lag 38 til 78 milliarder kroner. Også her er fordelingen på ulike eiendeler rimelig jevn. Ikke-finansielle an-

Figur 3 Kostnadsutvikling siden 2005. Kilde: Kontali Analyse.

leggsmidler mer enn dobles, mens varer, fordringer og finansielle anleggsmidler dobles. Immaterielle anleggsmidler øker med 50% og kasse/bank med tre ganger. I perioden har produksjonen økt betydelig, slik at kapitalbindingen per produsert enhet ikke har økt tilsvarende, men fortsatt er det en kraftig økning.

Brønnbåtnæringen vokser hurtig: fra 2012 til 2017 har omsetningen blitt omtrent doblet. Og bare fra 2015 til 2017 vokste de bokførte verdiene i brønnbåtselskapene med ca 45 %, fra 6,8 milliarder til om lag 10 milliarder. Veksten i kapitalbinding skyldes store investeringer i nybygg. Frakket mengde fisk har nok vært relativt stabil siden 2012, slik at omsetningsøkningen i hovedsak skyldes økte priser og økt bruk av brønnbåter til avlusing og ferskvannsbehandling mot AGD.

Serviceselskapene har også hatt en voldsom vekst, blant annet drevet av behovet for å håndtere luseproblematikken. Det finnes nå rundt førti selskaper i denne kategorien, og de har fra 2011 til 2017 mer enn tredoblet omsetningen. I takt med dette har det selvsagt også vært en stor kapitaloppbygging, hvor balanseverdiene økte fra 1,8 til 2,4 milliarder bare fra 2015 til 2017, en økning på 34 % på to år.

Kort oppsummert:

Det er fortsatt utviklingen i fôrpriser og fôrbruk, samt luse- og sykdomssituasjonen som har mest å si for kostnadsutviklingen. Men vi har også sett at andre kostnadsposter utvikler seg, og har i årets rapport gått nærmere inn på smoltkostnader og kostnadene knyttet til investeringer i anlegg og utstyr. Endringer i disse kostnadene reflekterer endringer i de utfordringer næringen har og endringer i driftsstrategier for å møte utfordringene.

Når dette skrives er næringen midt inne i den mest krevende perioden for lusehåndtering. Klok av skade skal vi kanskje ikke antyde at kostnadstoppen er nådd.

Referanse:

1) Iversen, Audun og Øystein Hermansen (Nofima), Ragnar Nystøyl og Eirik Junge Hess (Kontali analyse) (2017): Kostnadsutvikling i lakseoppdrett. Med fokus på fôr- og lusekostnader. Nofima, Rapport 24/2017.